

O'ZARO MADANIY HAMKORLIKNING TARIXIY XUSUSIYATLARI

Boymirzayev Ismoiljon

*Farg'ona davlat universiteti qoshidagi
3-sonli akademik litseyi tarix fani katta
o'qituvchisi*

Tel: +998 (90) 584-83-58

Annotsatsiya: *O'zbekiston va Hindiston davlatlari o'rtasidagi madaniy aloqalar bu ikki davlat tarixini yakdil ekanligini anglatadi. Albatta bu madaniy aloqalar mustaqillikdan so'ng yana bir bosqichga o'tdi. Zero bu prezidentimiz. I Karimovning jonbozligi tufayli amalga oshirilmogda.*

Аннотация: *Связи в культуре государств Узбекистана и Индии показывает что они в дружеских отношениях. После независимости это близость стала ещё ближе на одну ступню. И это осуществляется благодаря нашему президенту И. А. Каримову.*

Annotation: *The cultural relations between Uzbekistan and India means (indicates) that they both have the same rich history. Of course, the cultural relations raised a new level after the independence. All these progresses are being under the control of the President of Uzbekistan I. A. Karimov.*

O'zbek va hind halqlari o'rtasidagi do'stlik aloqalari uzoq tarixga ega. O'zbekiston ham, Hindiston ham qadim sivilizatsiya beshiklaridan hisoblanadi. Buyuk ajdodimiz Abu Rayxon Beruniy XI asrda ushbu diyorda bo'lgan va o'zining mashhur "Hindiston" asarini bu sehrlı mamlakatga bag'ishlagan. Unda hind diyorining tabiati, tarixi xalqining hayot tarzi, falsafiy-diniy dunyoqarashlari haqida hikoya qilingan. Buyuk shoir va davlat arbobi Zahriddin Muhammad Bobur esa XVI asrda esa "Boburnoma" kitobi bilan butun dunyo uchun Hindistonni yangidan kashf qildi, hind xalqni esa Vatanimizning go'zalligi, ko'rk-tarovati bilan tanishtirdi. O'zbekiston mustaqillikka erishgach, ikki mamlakat o'rtasidagi munosabatlar yangi mazmun bilan boyidi, hamkorlik izchil taraqqiyot yo'liga tushdi¹.

Mamlakatimiz prezidenti Islom Karimovning Hindiston davlatiga keyingi yillarda to'rt marotaba qilgan tshrifi ham bu ikki davlar o'rtasida aloqalarning qamrovining nechog'lik kattaligini bilishimiz mumkin. Zero Islom Karimov 1991-yil avgust oyida ushbu mamlakatga amalga oshirgan oliy darajali dastlabki tashrifi chog'ida do'stona aloqalar va o'zaro ishonchni rivojlantirish yo'lida mustaxkam poydevor yaratdi desak xato qilmagan bolamiz. Bundan tashqari 1991-yilda o'z faoliyatini boshlagan "O'zbekiston-Hindiston" do'stlik jamiyati madaniy aloqalarni kengaytirishda muhim ahamiyat kasb etmogda. Toshkent shahrimizda 2006-yilning aprel oyida Javoharla'l Neru nomidagi O'zbekiston-Hindiston axborot

¹ A'zamova S. Hozirgi Hindiston. T.; "Fan" 1991 y.

texnologiyalari markazi ochildi. O'zbekiston va Hindiston xalqlarining adabiy aloqalari ham o'zoq o'tmishga borib taqaladi. Hindistondagi yirik kutubxonalardan Dehli, Bombay, Madras, Haydarobod, Kal'kutta, Aligarx oliygohlarining kitob fondlarida juda ko'p nodir qo'lyozma asarlari, adabiyotga oid hujjatlar saqlanmoqda.² Bu manbalar – O'rta Osiyo, xususan O'zbekiston va Hindiston o'rtasidagi adabiy, madaniy aloqalar tarixini o'rganishda katta ahamiyatga ega. Keyingi 20 yil ichida Hindistonda topilgan qo'lyozmalar ichida Boburning "Boburnoma" asarining o'zbek tilidagi nusxasi hamda Bobur asarlarining ro'yxatidagi ikki noma'lum qo'lyozmasi bor. XVI asrda ko'chirilgan Alisher Navoiy asarlari ham katta ahamiyatga ega. O'zbek shoirlaridan Durbek, Xorazmiy, Lutfiy asarlarining qo'lyozma nusxalari, Kashmirda topilgan Zebunisoning she'riy to'plamlari keng jamoatchilik orasida qiziqish tug'dirmoqda.

O'zbekistonda hind yozuvchi va shoirlarining asarlari katta qiziqish bilan o'qiladi. O'zbek o'quvchilari Rabindranat Tagor, Prem Chend, Krishan Chand, Sajjad Zohir, Amrita kabi hind adiblarining o'zbek tiliga o'girilgan asarlaridan unumli foydalanib kelmoqdalar. Keyingi 25 yil mobaynida hind yozuvchi va shoirlarining 60 dan ortiq asarlarining o'zbek tilidagi tarjimalari nashr qilindi. Hindiston madaniyati o'zining xususiyatlari, yo'nalishlari, oqimlari, janrlari, milliy xususiyatlari bilan ajralib tursa-da, ayrim tamonlari bilan o'zbek madaniyatiga yaqinligi yaqqol sezilib turadi. Shuning uchun hind san'ati ustalarining O'zbekistondagi chiqishlari xalqimiz tamonidan har doim kata qiziqish bilan qabul qilinadi va mamlakatimiz madaniy hayotida katta ahamiyat kasb etadi. Jumladan Asqad Muxtorning "Opa-singillar" romanini panjob tilida, Odil Yoqubovning "Ulug'bek xazinasi" romani hindiy tilida nashr qilingan. Bulardan tashqari hind kitobxonalari Oybekning "Qutlug' qon", G'ofur G'ulomning "Shum bola" asarlarini ham o'z tillarida o'qish imkoniga muyassar bo'lganligi bu ikki qardosh xalqlarning adabiyot sohasida bir-birlariga yaqin ekanligini ko'rishimiz mumkin.

Ikki xalqning o'zaro qiziqishlari shaharlarning birodarlashuviga ham ta'sir ko'rsatdi. Birodarlashgan shaharlar aloqalarining rivojlanishi turli mamlakatlarning o'zaro munosbatlarini kengaytirishning o'ziga hos shakliga aylandi. Bunday aloqalar ikki davlar xalqlarining tinchlikni mustahkamlash, xalqlar o'rtasidagi hamdardlik, o'zaro yordam tuyg'ularini oshirishga imkon yaratdi. O'zbekiston Hindistonning Panjob viloyati bilan yaqin aloqa o'rnatgan bo'lib Toshkent Panjobning Patiala shahri bilan birodarlashgan. Har yili 1-mart kuni birodarlashgan

² Mitroxin. Hindiston yangi asr bo'sag'asida. D.: 1992 y.

shaharlar kuni nishonlanadi. Toshkent-Patiala do'stlashuvi, hind va o'zbek xalqining o'zaro do'stligining timsoli bo'lib hisoblanadi³.

O'zbekistondagi Hindiston elchixonasi bilan birgalikda ilmiy-amaliy simpoziumlar o'tkazilib kelinmoqda. Xuddi shuningdek, Hindiston madaniyat markazi va elchixonasi bilan birga Farg'ona davlat universiteti o'rtasida do'stlik va hamkorlik o'rnatilgan. 2000-yildan Farg'ona davlat universiteti va Hindistondagi Mavlono Abul Kalom Azod nomli Osiyoni o'rganish tadqiqot instituti o'rtasida ilmiy hamkorlik olib borilmoqda⁴. Joiz bo'lsa shuni aytish kerakki 2001-yil Yangi Dehli universitetida o'tkazilgan "Markaziy Osiyo mustaqilligining 10 yilligi" ga bag'ishlangan Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiyada Farg'ona davlat universiteti o'qituvchisi i.f.d.professor A.G'ofurov o'z ma'ruzasi bilan qatnashdi. Aynan shu yili Farg'ona davlat universiteti va Mavloni Abul Kalon Azod nomli Osiyoni tadqiq qilish instituti o'rtasida 2002-2010 yillarda O'zbekiston davlati bilan Hindiston davlati o'rtasida madaniy aloqalarni yanada kuchaytirish maqsadiga mo'ljallangan hamkorlik shartnomasi tuzildi. Bu tuzilgan hamkorlik shartnomasi asosida Hindistondan har yili talabalar, magistrantlar va tadqiqotchilar kelib turishsa, Farg'ona davlat universiteti professor-o'qituvchilarining ilmiy maqolalari ingliz tilida muntazam nashr etilmoqda. 2002-2008 yillar davomida shu harakat tufayli Yangi Dehlida farg'onalik olimlarning 19 ta ilmiy maqolalari maxsus to'plamlarda chiqarildi. Hindiston davlati bilan aloqalar juda keng qamrovli-ki mamlakatimizning har bir jabhasida madaniyat, iqtisodiyot, ijtimoiy-siyosiy sohalari bo'ladimi barchasida bu davlatning o'rni kattadir. 2007-yil 13-15-sentabr kunlarida Farg'ona shaharida Hindiston madaniyat markazi qoshida havaskorlik guruhining konserti bo'lib o'tdi va unda 3500 nafar ishtrokchi qatnashdi. Shu yilning 13-14 sentabr kunlari Hindistonning O'zbekistondagi elchisi Skand P. Toyal va Toshkent sharqshunoslik instituti, Milliy universitet va Beruniy sharqshunoslik ilmiy-tadqiqot institute hamda Farg'ona davlat universiteti olimlari, magistrantlari, talabalari ishtrokida va O'zbekiston Diplomatika va xalqaro munosabatlar universiteti hindshunoslik kafedrasini mudiri doktor Jyosona Bakshi va boshqalar ishtrokida O'zbekiston-Hindiston o'rtasida rivojlanayotgan hamkorlik munosabatlari mavzusida ilmiy-amaliy konferensiya bo'lib unda 50 ta maruza tinglandi. O'zbekistonning Hindiston davlati bilan aloqalari rivojlanishiga yana bir misol Hindistonning La'l bahodir Shastri nomli madaniyat markazi, M.Gandi nomli Hindiston Markazi bilan birgalikda "Boy madaniyat va tarixiy meroslar asosida hamkorlikni tuzish" mavzusida xalqaro seminar bo'lib o'tib unda farg'onalik

³ A'zamova S. Hozirgi Hindiston. T.: "Fan" 1991 y.

⁴ Ahmadali G'. Hindiston.T.: "Moliya". 2010 y.

prof.A. G'ofurov, G. Xolmatjonov, prof. M. Adxamov va boshqalar Hindiston davlatining mamlakatimiz bilan olib borayotgan iqtisodiy va madaniy sohalaridagi aloqalarining yutuqlari to'g'risida ma'ruzlar qildilar. Bundan tashqari Farg'ona viloyatimizning Marg'ilon shaharida Hindiston elchisi Skand P. Toyal tashabbusi bilan "SPENDEX TEKSTIL" qo'shma ochilishi va uning ochilishida Hindiston davlatining yangi elchisi doktor Said Monal Xon Alqadri ham qatnashdi.

Shuni takidlab o'tishimiz kerakki o'zbek-hind san'atining, ayniqsa, qo'shiqchilik va raqs borasidagi yaqinlik asrlar ichra davomiyligi, 1997-yilda tashkil etilgan Samarqanddagi "Sharq taronalari" festivalida hindistonlik san'at ustalarining faol ishtiroki va yuqori darajada o'rinlarni egallaganligi bilan ham yorqin namoyon bo'lmoqda. Ayniqsa keying yillardagi o'tkazib kelinayotgan "Sharq taronalari" festivalida hind san'atkorlarining chiqishlari brogan sari jozibali ko'rinish aks ettirmoqda.

Yuqoridagi fikirlardan xulosa qiladigan bo'lsak, bu ikki mamlakatning madaniy aloqalari kecha yoki bugun vujudga kelgani yoq. Agar O'zbekistonning Hindiston davlati bilan aloqalriga tarixan nazar tashlar ekanmiz, XI asrda Beruniy, XVI asrda Bobur va boburiylar davri madaniyati albatta bu ikki davlat madaniyati tarixiy ildizi ancha qadimiy ekanligini ko'rishimiz mumkin. Ikki davlatlar aloqalari bugungi kungacha rivojlanib keldi, bundan keyin ham undanda odimlashajak.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Ahmadali G. Hindiston. T. "Moliy". 2010.
2. A'zamova S. Hozirgi Hindiston. T: "Fan" 1991.
3. Z.M.Bobur. Boburnoma. T. "Yulduzcha" 1989.
4. Xalq so'zi. O'zaro manfaatli hakorlikning yangi istiqbollari. 2011. № 95.
5. Khayrullayevna, K. G. . (2023). SOME CONSIDERATIONS ON PRAGMATICS AND NONVERBAL MEANS. Journal of Intellectual Property and Human Rights, 2(8), 72-78. Retrieved from <http://journals.academiczone.net/index.php/jiphr/article/view/1248>
6. ALAVUTDINOVA GANIEVNA, N. (2015). 20. ASIR ÖZBEK DİLBİLİMİNDE MORFOLOJİYE AİT GÖRÜŞLERİN ŞEKİLLENMESİNDE PROF. EYYÜP GULAMOV'UN YERİ. Turkish Studies (Elektronik), 10(12), 1-14.